

Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.

5000 Szolnok, Karczag L. út 11. I/11.
Iroda: 5000 Szolnok, Szántó krt. 52. II/5
Tel/fax: 56/343-279

Sz: 4/2011.

TÖRTEL KÖZSÉG TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

- MUNKAKÖZI DOKUMENTUM -

Szolnok, 2011. December hó

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés

II. Kommunikációs program

III: Helyzetelemzés

III.1. Földrajzi fekvés, természeti adottságok

III.2. Településtörténet

III.3. Humán erőforrások: Népszámszám alakulása, prognosztizáció, foglalkoztatás

III.4. Humán infrastruktúra: egyház, oktatás, kultúra, egészségügy, sport

III.5. Település gazdasága

III.6. Közlekedési, műszaki és kommunális infrastruktúra

III.7. A település természeti környezete

IV. SWOT analízis

V. Jövőkép

A jövőkép elemei:
Település tekintetében
Turizmus tekintetében
Intézmények tekintetében
Ipar tekintetében
Mezőgazdaság- tájgazdálkodás
Természetvédelem-környezetvédelem
Infrastrukturális fejlesztés

VI. Településfejlesztési stratégiai program

1. prioritás: Gazdaságfejlesztés
2. prioritás: Turizmusfejlesztés
3. prioritás: Humán erőforrások fejlesztése
4. prioritás: Lakóterület fejlesztés
5. prioritás: Infrastruktúra fejlesztése
6. prioritás: A települési környezet értéknövelése
7. prioritás: Mezőgazdaság, tájgazdálkodás, természetvédelem, környezetvédelem

VII. Operatív program

I. Bevezetés

A településfejlesztési koncepció fogalma, törvényi háttere és jelentősége

A településfejlesztési koncepció fogalmát a többször módosított 1997. évi LXXVIII., az épített környezete alakításáról és védelméről szóló törvény tartalmazza, mely alapján:

A településfejlesztési koncepció a fejlesztés összehangolt megvalósulását biztosító és a településrendezést is megalapozó, a település közigazgatási területére kiterjedő önkormányzati településfejlesztési döntéseket rendszerbe foglaló, önkormányzati határozattal elfogadott dokumentum, amely a település jövőbeni kialakítását tartalmazza. A fejlesztési koncepció elsősorban településpolitikai dokumentum, amelynek kidolgozásában a természeti – művi adottságok mellett a társadalmi, a gazdasági, a környezeti szempontoknak és az ezeket biztosító intézményi rendszernek van döntő szerepe.

A törteli településfejlesztési koncepció arra hivatott, hogy elősegítse a község fejlődését.

A településfejlesztési koncepció a településfejlesztési tervezés alapvető dokumentuma, mely a település átfogó távlati fejlesztését megalapozza, és meghatározza a hosszú távú, átfogó fejlesztési célokat, a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, továbbá információkat biztosít az ágazati és kapcsolódó területi tervezés és a terület és településfejlesztés szereplői számára.

A településfejlesztés a település társadalmi és gazdasági erőforrásainak, környezeti minőségének, műszaki, anyagi és humán erőforrásának olyan fejlesztése, amely a fenntartható fejlődés érdekében megteremti a település lakossága számára az életszínvonal növekedésének, az életminőség javulásának egyensúlyi feltételeit.

A településfejlesztési tervezés az a folyamat, amelynek során a település meghatározza saját jövőjét, a hozzá vezető utat, kijelöli a feladatokat, és a megvalósítást biztosító eszközöket.

A koncepció elkészítésének alapvető feltétele a jelenlegi helyzet, adottságok ismerete. A településrendezési terv előkészítő munkafázisaként elkészített vizsgálatok és helyzetfelmérés alapul szolgálnak a település jövőképeinek, reális fejlesztési elképzeléseinek megalkotásához.

A településfejlesztés egyik alapvető törekvése Törtel településfejlesztési koncepcióját is meghatározó, a térségi és települési fejlesztési elképzelések összehangolása.

A koncepció célja

- ⇒ Célrendszer kialakítása, amely hosszú távon meghatározza azokat a fejlesztési irányokat, alapelveket, amelyeket az önkormányzat célul tűz ki a településfejlesztési tevékenysége során.
- ⇒ Integrálni a település folyamatos működésének, fejlesztésének feltételeit.
- ⇒ Részletezni azokat a területi célkitűzéseket, amelyeket az ágazati fejlesztési politikában érvényesíteni kívánnak.

A településfejlesztési koncepció hosszú távú, mintegy 10-15 évre szóló célokat és rövid távú, 3-5 éven belül megvalósulandó feladatokat határoz meg.

Hosszú távon a településrendezési, területfelhasználási változások, a környezeti, demográfiai változások, továbbá a térségi, hosszú megvalósítási idejű infrastrukturális hálózat céljai kerülnek megfogalmazásra, középtávon pedig felvázolja a fejlesztési programokat és azok irányelveit.

A koncepció feladata

- ⇒ Meghatározni a település jövőképét, a fejlesztés összehangolt megvalósulását biztosítani.
- ⇒ Az átfogó irányelvek és célok meghatározásával biztosítani és ösztönözni az összehangolt helyi területpolitika kialakítását, elősegíteni a térségi és helyi közösségi területfejlesztési kezdeményezések összhangját a térségi, megyei, országos célkitűzésekkel.
- ⇒ Információkat biztosítani az egyes területek fejlesztési koncepcióinak, programjainak és terveinek kidolgozásához és megvalósításához, a társadalom, a gazdaság valamint a természet és a környezet dinamikus egyensúlyának fenntartása illetve javítása érdekében.

A településfejlesztési koncepció elkészítésében résztvevők köre

- ⇒ A helyi társadalom legszélesebb rétegei: civil, gazdasági, üzleti, politikai csoport
- ⇒ Önkormányzati testület és a polgármesteri hivatal
- ⇒ Közvetve, az 1997. évi LXXVIII., az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény 9§ (2) b) pontja szerint előzetes megkeresés útján a településrendezési eszközök készítésében érdekelt államigazgatási szervek

II. Kommunikációs program

A településfejlesztési koncepció a településrendezési tervhez elkészített vizsgálatokra alapozva, a helyi társadalom legszélesebb körét bevonva készült.

Reálisan, a településen élők jövőképeinek figyelembevételével készült.

A településfejlesztési koncepció készítésénél a lakosság és a civil csoportok széles körének a bevonása a tervezésbe kulcsfontosságú.

A kommunikáció célja, hogy minél többen részt vegyenek a település jövőképeinek kialakításában, hogy ismertethessék a jövőre vonatkozó elképzeléseiket, vágyaikat.

Kommunikációs folyamat:

- ⇒ Településfejlesztési koncepció előkészítése
- ⇒ A településen élő állampolgárok, társadalmi, civil szervezetek, gazdasági társaságok tájékoztatása a készülő településrendezési eszközökről és a településfejlesztésről szóló lakossági fórumra történő meghívás közvetett módon a település havi rendszerességgel megjelenő újságján keresztül.
- ⇒ A nagyobb gazdálkodók részére egyedi konzultáció biztosítása a fejlesztési elképzelésekről.
- ⇒ Lakossági fórum a fejlesztésekről
- ⇒ Információáramlás biztosítása
- ⇒ A településfejlesztési koncepció ismertetése

A település kommunikációs programja:

- ⇒ a településrendezési eszközök készítéséről a helyben szokásos módon – megjelenő faluújság, Polgármesteri Hivatalban hirdetőtábla és a település honlapján - a lakosság tájékoztatása
- ⇒ nagyobb gazdálkodók, üzemek, vállalkozók, intézmények, társadalmi és civil szervezetek értesítése a készülő településrendezési eszközökről, és ezen személyek és szervezetek fejlesztési elképzeléseinek összegyűjtése
- ⇒ a település Önkormányzati Képviselőtestületének tájékoztatása a településfejlesztési koncepcióról, a képviselőtestület közép- és hosszútávú céljainak meghatározása
- ⇒ a fejlesztés fő irányainak megbeszélése a település vezetőivel, a Képviselő – testülettel
- ⇒ Lakossági fórum keretében a fejlesztési igények összegyűjtése.
- ⇒ A Testületi Ülésen elhangzott további javaslatok, fejlesztési elképzelések beépítése a koncepcióba
- ⇒ A helyi sajtó folyamatos tájékoztatása a havonta megjelenő faluújságban, valamint a település honlapján a tervezési folyamatról, a fejlesztési elképzelésekről

III. Helyzetelemzés

A településfejlesztési koncepció a reális fejlesztések, kitörési pontok meghatározását megalapozó, a jelenlegi helyzetet, adottságokat értékelő helyzetelemzés felhasználásával készül. A helyzetelemzéshez a településrendezési tervhez készített vizsgálatok nyújtanak alapot.

III.1. Földrajzi fekvés, természeti adottságok

Törtel község Pest megye Ceglédi kistérségének keleti részén, a Cegléd-Vezseny és Nagykőrös-Abony közötti műutak kereszteződésénél fekszik. Területét Cegléd város, Abony város, Köröstetétlen, Jászkarajenő, Kocsér községek, Nagykőrös város és Nyársapát község határolják. Távolsága Budapesttől 87 km, Ceglédtől 11,9 km, Abonytól 9,9 km és Nagykőröستől 14,5 km.

A település igazgatási területének szomszédai:

- Északon, észak - nyugaton: Abony, Cegléd
- Keleten: Köröstetétlen
- Dél- keleten: Jászkarajenő
- Délen: Kocsér, Nagykőrös
- Nyugaton: Nyársapát

Törtel község kistérségi kapcsolatok terén a Ceglédi Többcélú Kistérségi Társulás tagja.

III.2. Településtörténet

A helység területén különböző régészeti kultúrák nyomai lelhetők fel, megtalálhatók a neolitikum, középső-bronzkor vatyai kultúrájának emlékei, cserépedények, urnák maradványai. A legértékesebb lelet a népvándorlás korából származik. A Czakó-halomból került elő 1870-ben, a nevezetes, hun, áldozati bronzüst. A honfoglalás korában lakottá vált e vidék is, amely Árpád fejedelem szállásterületéhez tartozott, s így válhatott királyi birtokká. A Kákás-dűlőben sírokat tártak fel 1895-ben. A nyilasi részen lovas sírok kerültek elő, 1927-ben. A Besnyőben Árpád-kori templom romjaira bukkantak a régészek. A falu elpusztult, feltételezhetően a XIII-XIV. században.

Tudjuk, hogy "besseneweghaz" már 1434-ben pusztán állott, prédiunként említi egy oklevél. A XVI. századi török adóösszeírások is pusztának jelölik Besnyőt, a területet a törteliek használták. A XVII. században Nyársapát részeként, a Forgách család tulajdonát képezte. E földesúri família, a Rákócziakkal együtt birtokolta Nagykőrös jelentős részét is, így a XVII. század végétől a kőrösiek vehették zálogbirtokba a pusztát. A mezővárosi tanács, itt a XVIII. század végétől rendszeresen osztott mezei kerteket lakosainak. Besnyő és Nyilas az 1818-ban kötött adásvételi szerződéssel Nagykőrös tulajdonába került, s ott is maradt egészen 1950-ig.

Törtelt oklevél először 1290-ben említi. Mint királyi birtokra telepedhettek a kunok, az 1241-es tatárjárást követő időszakban. Kun vezér volt Törtel is, a helység névadója. A név török (türk) eredetű, amely Gombócz Zoltán szófejtése szerint "Négy Vidék Urát" jelenti. Törtel kun vezér részt vett IV. (Kun) László meggyilkolásában, amiért Mizse nádor elfogatta, s rokonaival együtt megölette. A helység déli határának területe Árbóz, amely szó szintén kun eredetű. Törtel az Árpád-kor után lakott hely. Tudjuk, hogy Mikebuda birtokba iktatásakor, Szécsényi Frank országbíró a királyi emberek közt nevezte meg Törtélyi Domokost is, 1402. november 16-án. A XV. században pestis pusztította népességét. Mátyás király 1475. június 23-án, Budán keltezett oklevelében engedélyezi Cherchy Bálint kun kapitánynak, hogy a pestis miatt kihalt, Halas székhez tartozó "Therthelszállására", lakosokat telepítsen. A falu a XVI. század elején Zápolya János birtoka volt, aki 1523-ban Werbőczy Istvánnak adományozta. A váci káptalan előtt "Kowach József Therthelről" is megjelent a beiktatáson. A váradi káptalan előtt megerősítették a birtokjogot 1550-ben, s ekkor derült fény arra, hogy a hűtlenséggel vádolt Wasoni Gergely özvegye, Benigna birtokait, Lajos királytól kapta meg adományként Werbőczy, s ezt toldotta meg János király Törtel birtokával. Buda 1541-ben történt török kézre kerülése után, a helység jelentős lélekszámú maradt. Az egri vár 1552-1554. évi számadásai szerint, 20 porta volt Törtelen. A helység a budai szandzsák pesti nahijéhez tartozott. A defterek bizonyosága szerint 1546-ban 67, 1559-ben 59, 1562-ben 50, 1580-ban 39, 1590-ben 37 családfőt regisztráltak.

Törtel pusztulása 1596 táján következett be, amikor -a tizenötéves háború idején, Vác 1594-ben történt visszavétele után - a Szolnok-Pest vonalán végigpusztító csapatok kényszerítették menekülésre a lakosságot. A lakosság - a hagyomány szerint -, hogy a falu harangja ne kerüljön a pogányok kezére, a falu melletti mocsárba süllyesztette azt. A török hódoltság korában lakatlan területté vált Törtel. Kettős, magyar-török birtokos uralma alá tartozott. 1649-ben Vadászi Pál füleki lovaskapitány kapta meg. A falu határát a ceglédiek és nagykőrösiek használták, nagyszámú jószágot, marhát, lovat, juhot tartottak ott. Nagykörös mezővárosnak 68 polgára bérelt földet Törtelen, 1708-ban. A törökök kiűzése után, 1690-ben kun helységek között írták össze Törtelt. A kunszentmiklósiak birtokához tartozott. Bábonyért azonban elcserélték, Bábonyi Balogh Antal birtokába került, és így megszűnt kiváltságos terület része lenni, az 1745. évi jászkun redempció már nem vonatkozott rá. Kisnemesek települtek meg Törtelen, a falu lassan kezdett újranépesedni. Szükséges megjegyeznünk, hogy sem az 1710-es, sem az 1728-as, sem az úrbéri összeírás (1767 után) nem említi népességet a helységből. Legalábbis, a jobbágyok számáról nem történik említés. Egy 1748-as adat szerint oratóriumot szenteltek fel itt. 1760-ban 5 taxafizetőt (mészáros, kocsmáros, takács, csizmadia) tüntettek fel. Az 1767. évi úrbéri felmérés során, a kilencpontos kérdőívre adott válaszokból csupán annyi derül ki, hogy Csörgő Sándor földesúr birtokában volt két üres házhely, a jobbágyok elköltözködtek. A jobbágy telekszervezet nem alakult ki, a helység nem volt felosztva házhelyek szerint, jobbágy telkekre, és mindezeknek megfelelően, a jobbágy birtokosokról sem rendelkezünk ismeretekkel. Az 1768-as úrbéri felelet utal arra, hogy jobbágyok is tartózkodtak a helységben, ám nem kötődtek, elvándoroltak. Nagykörös mezőváros is szerzett földbirtokot Törtelen. E törekvésében ösztönözte az is, hogy a besnyői, nyilasi rész közvetlenül határos a helység határával. Törtel határának 1845-ben történt tagosításakor, Nagykörös birtokát 446 katasztrális hold nagyságúnak állapították meg. A kőrösi tanács ekkor hasznóbérbe adta törteli földjét. A város 1854-ben újabb vásárlást eszközölt. Grób Buttler Sándor ludasi birtokát (szomszédos Nagyköressel) vásárolták meg (1974 kh). Ezt a földet Tahy Károlyné tartotta eddig zálogban.

A helység első pecsétje 1859-ből maradt fenn. Eszerint pusztai község státuszú volt Törtel. Az 1886. évi XXI. törvény, nagyközségi rangra emelte. Önálló jegyzőséggel rendelkezett. Az Abonyi járáshoz tartozott. 1891-től önálló posta és postai takarékpénztár működött a faluban.

A község lakói közül 184-en estek el az I. világháborúban. A Vörös Hadsereg 1944. november 3-án foglalta el a községet, román csapatok közreműködésével. A II. világháborúban, mintegy 120-150 törteli esett el. A szovjet csapatok bevonulását követően megalakult a helyi kommunista párt, a Független Kisgazda Párt 1945 februárjában, s ugyanekkor alakult meg a Szociáldemokrata Párt is. A hatalomátvétel után a kommunista párt (MDP) vált egyeduralmódóvá, s jogutódja, az MSZMP 1990-ig volt a hatalom birtokosa.

Törtel a XVIII. században már faluvá szerveződött. Balla Antal 1796-ban készített térképén rendezett falu képe látszik. Szerkezetileg az orsós falvakkal mutatott rokonságot, ugyanis a központot tágas hosszanti térség alkotta, közepén a templommal, s a tér két szélén, szalagtelkeken sorakoztak a lakóházak. A település központja ma is szabályos elrendeződésű, térhálós szerkezetű. A helység népessége fokozatosan gyarapodott, ami a település megszilárdulását is jelzi. Törtel lakosságának megélhetése a mezőgazdaságból származott. Az 1910-es népesség-összeírás szerint, a kereső népesség 86,5%-a folytatott agrártevékenységet, míg a kézműipari foglalkoztatottság aránya 6,3% volt. Tulajdonképpen ez a foglalkoztatási szerkezet jellemezte a községet századunk közepéig. A község határának művelésági megoszlása a következőképpen alakult az elmúlt évszázadban: A művelésági szerkezet változásában jelentős fordulat a XX. század elején következett be, amikor a legelő rovására a szántó aránya növekedett meg. A másik fordulat 1949 utánra tehető, amikor a nyársapáti részek Törtelhez csatolásával, ugrásszerűen emelkedett a szántó és a legelő területe egyaránt. A mezőgazdasági birtokszerkezet még századunk elején is őrizte, a korábbi évszázadra jellemző állapotot. Az 1935-ös birtokstatisztika szerint a 100 kh feletti birtokok aránya 1 % volt. Az 50 és 100 kh kategóriában 1,2% birtokolt 10,3% területet, az 550 kh-as 32,1%, a föld 53,4%-át, az 1-5 kh-as kategória 35,8%-a, 1 0,3%-nyí földterületet. A földbirtokosok és birtokok megoszlása jelzi, hogy sokan a már említett körösi birtokvásárlások következtében, a szomszédos Nagykőrösről kerültek a törteli határba. Szántóföldi művelésre leginkább a határ északkeleti része - a falu környéki terület bizonyult alkalmasnak. Az 1768-as úrbéri felmérés során kiderült, hogy a szántókat három kalkatúrúra (nyomásra) osztották birtokosaik. Az 1845-ben bekövetkezett tagosítás után a nyomásrendszer megszűnt. A gazdák négyes vetésforgóban művelték földjeiket (őszi, tavaszi kalászos, kukorica, ugar), a tagosítással lehetőség adódott a tanyás gazdálkodásra. A Törtelhez csatolt besnyői és nyilasi területen már a XVII. században kialakult a kötetlen, mezei kertes gazdálkodás. A tagosítással, a legelő feltörésével az állattenyésztés külterjes jellege is megváltozott. Galgóczy Károly a XIX. század közepén még számottevő marha, és mintegy 20 000 darab nagyságú juhállományt említ Törtelről. A tanyás gazdálkodással a belterjesebb földművelés és intenzívebb állattenyésztés lehetőségei nyíltak meg. A II. világháború után, a szovjet kolhozok mintájára kezdődött meg a szövetkezetesítés. Az Új Élet Tszcs 1949-ben, a Haladás 1951-ben, a Béketábor 1955. január 1-jén alakult meg (ezek az 1956-os forradalomkor megszűntek). Az Aranykalász Mgtsz megalakítására 1961-ben, a Rákóczi szövetkezet létrehozására 1960-ban került sor. A kettőből alakították 1975-ben a Dózsa Mgtsz-t. E néven, ma is működik a mezőgazdasági szövetkezet. A nagyüzemi gazdálkodás siker-ágazata volt a szarvasmarha és juhtenyésztés. A községben a kézműiparosok aránya viszonylag magasnak tekinthető (1910-ben 6%, 1941-ben 4%). A "szocialista" korban, a téveszesítéssel növekedett meg az elköltözők és ingázók aránya, akik a közeli Cegléden találtak elsősorban munkalehetőséget. Az 1990-es átalakulás után részben a téesz-melléküzemágakból alakult meg a Dél-Pest Megyei Mezőgazdasági Rt., a Pótkerék Kft. valamint az Ezüstkéz Kft. A kereskedelem is a szükségleteknek megfelelő foglalkoztatást igényelt (1941-ben 2,4%).

Napjainkig a Dél-Pest Megyei ÁFÉSZ keretében működik a kereskedelem. A helységben évi négy alkalommal tartanak nagyobb vásárokat, a hetivásárok mellett.

A XIX. század elején már működött római katolikus elemi iskola, a század végén Ludas-ban és Besnyőben említettek 1-1 tanerős népiskolát, a községben pedig református iskolát hoztak létre. Művelődéstörténeti érdekességként szükséges megemlíteni, hogy Fegyverneki és Felsőpenczi Vida László közbirtokos itt született, 1770. május 16-án, és itt is halt meg, 1831. december 6-án. Pest vármegye táblabírája, járási szolgabíró volt, aki nagy műveltséggel rendelkezett, pártfogolta a magyar színészetet (1809-1811 között az első magyar pesti színtársulat intendánsa volt). Színműírással is próbálkozott, s fordított. A kor jeles emberei közül Kazinczy Ferencet látta vendégül törteli kúriájában, aki verset írt hozzá. Vida László intézője volt 1817-1821 között Déry István, aki kora neves színésze és színműírója volt (s férje Széppataki Rózának, a reformkor kitűnő színésznőjének, aki naplójában méltatja Vida László személyiségét). Törtelen lakott, és itt temették el Helmeczy Mihályt (1788-1856), aki a magyar irodalmi közéletben jeleskedett, műfordítással, nyelvújítással is foglalkozott, szerkesztője volt az 1848-ban megszűnt Jelenkor c. Lapnak. Rideg Sándor író itt született 1893. február 12-én.

III.3. Humán erőforrások

Népességszám alakulása

A Központ Statisztikai Hivatal adatai alapján a lakosság számának alakulását a következő táblázat mutatja ki:

1787. évben	753 fő	1920. évben	4.853 fő
1835. évben	1.573 fő	1930. évben	5.299 fő
1869. évben	2.479 fő	1941. évben	5.295 fő
1880. évben	2.908 fő	1949. évben	4.854 fő
1890. évben	3.569 fő	1960. évben	5.532 fő
1900. évben	3.987 fő	1965. évben	5.002 fő
1910. évben	4.324 fő	1970. évben	5.052 fő

A népességszám változás és korcsoportos bontás (TEIR adatok)

Év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Állandó népesség	4504	4496	4500	4499	4482	4490	4414	4410	4370	4353	4343
Lakónépesség év végén	-	4571	4546	4563	4559	4521	4441	4436	4367	4320	4284

Prognosztizáció

A prognosztizációt kedvező társadalmi-gazdasági viszonyokat figyelembe véve készítettük, feltételezve azt a folyamatot, hogy a népességszám megtartásán túl népességszám emelkedés következik. A népességszám növekedést indukálhatják:

- ⇒ munkahelyteremtő beruházások, melyek a helybennmaradás és a bevándorlás feltételei
- ⇒ a kedvező szociális juttatások, mely a születések számának emelkedésében tükröződhet

- ⇒ a helybenmaradás, mely közvetlenül hat a születések emelkedő számával összhangban a további születésszám növekedésre
- ⇒ közbiztonság javulása, mely hatással lehet az elvándorlásra
- ⇒ a természeti és épített környezet javulása, mely a betelepülésre hathat kedvezően
- ⇒ az idegenforgalmi fejlesztések hatására emelkedhet az itt letelepülők száma
- ⇒ Szolnok és Nagykőrös, valamint Cegléd és Kecskemét közelsége, a városokból kitelepülők Törtel népességszámát növelhetik
- ⇒ A mezőgazdasághoz és környező nagyobb települések (elsősorban Kecskemét) működő nagy ipari vállalkozásai beszállítóinak, bedolgozó vállalkozásainak letelepülése és működése esetén munkahelyek jöhetnek létre, melyek a helyben maradás és a bevándorlás feltételei.

Év	2015	2020	2025
Állandó népesség száma	4400 fő	4700 fő	5000 fő

Foglalkoztatás:

Törtel jellemzően agrártelepülés, a rendszerváltásig termelészövetkezetekben, állattenyésztésben illetve a tsz melléküzemágaiként működő üzemekben dolgoztak a törteliek. A rendszerváltás után a termelészövetkezetek megszűntek, magángazdaságok alakultak ki és kárpótlás eredményeként kisebb – nagyobb földterületekhez jutottak a törteli gazdák.

A 90 -es évek után a foglalkoztatási szerkezet átalakult, azonban továbbra is legtöbbször a mezőgazdaságban dolgoznak, és a változás leginkább a szolgáltató szektort érinti, ahol növekedett a foglalkoztatási arány.

A munkanélküliség hasonlóan a környékbeli településekhez, magas, amely a nyári idénymunka esetén kedvezőbb helyzetet mutat.

Munkanélküliség (TEÍR)

Év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Regisztrált munkanélküliek száma	207	172	131	148	183	216	196	217	224	320	291

Jelenleg a munkanélküliség és a munkalehetőségek hiánya a település népességmegtartó erejének a legnagyobb akadálya.

A település minden olyan munkahelyteremtő beruházást, vállalkozást támogat, amely csökkenti a munkanélküliek számát.

III.4. Humán infrastruktúra: egyház, oktatás, kultúra, egészségügy, sport

Egyház

Római katolikus egyház

1699-ben a temetőben a kőtemplomból még romok állnak, majd 1778-ban kezdődik (II. József rendelete folytán) az önálló egyházi anyakönyvezés, rendes anyakönyvezés 1788 óta folyik. 1754 még a régi templom romjaiban megvolt Nepomuki Szent János képe. 1803-ban a vallási alap segítségével épül az új templom, 1807-ben a plébánia. A jelenlegi templom főhajójának falait a régi templom anyagából építették. A munkálatok 1832-ben kezdődtek, és a templomot 1837-ben szentelték fel. A templom klasszicista stílusban épült, erre utal többek között az ajtó feletti díszítés, a főoltár, valamint a régi szószék.

Helmezy Mihály nyelvújító, aki a törteli temetőben nyugszik, szentségtartót készíttetett a templomnak az 1830-as években, amin Nepomuki Szent János látható.

A templomot 1908-ban felújították, majd az akkorra már szűk régi templom kibővítéséhez 1931-ben kezdtek hozzá. A szentélyt lebontották és félkörben záródó mellékhajókkal valamint új szentéllyel kibővítették, valamint új tornyot építettek. Szintén ebben az évben készült el a Lourdes-i oltár, valamint 22 új pad. Ezeket 1931-ben szentelték fel.

A kibővítést Pomlovits Károly műépítész tervezte, a kivitelezést Zombori Péter mérnök irányította.

1956-ban történt a szentély, a főoltár, a szószék festése, aranyozása, a főoltárkép restaurálása.

1984-ben renoválták a templom külsejét és restaurálták az oltárképet

1990-ben történt a templom teljes belső festése.

Református egyház

A török hódoltság után a község csak a XVIII. Században kezdett ismét éledezni, melynek lakossága római katolikus felekezetű volt, a protestánsok száma még csekély. A XIX. Század közepétől kezd gyarapodni a reformátusok száma, és a század végére már imaházat és parókiát állítottak maguknak. 1890-ben alakult meg a református szórványgyülekezet, de már két év múlva leányegyházzá szervezték, 1894-ben pedig az „egyházalapító”-ként számon tartott Tóth Sándor kurátor telket adományozott az egyháznak, hogy azon új imaházat, parókiát és iskolát építsenek, a régieket pedig adják el. Nyomban megkezdték az építkezést, mely annyira jól haladt, hogy a templomot Szász Károly püspök még abban az évben – 1894-ben felszentelte. Amikor a törteli református leányegyházat az abonyi egyházközséghez csatolták, már volt iskolája, tanító és lelkészlakása, de nem volt állandó lelkésze, csak helyettesek látták el a szolgálatokat. A következő évtizedben jelentős anyagi nehézséggel küszködött a gyülekezet, így önálló egyházközséggé alakulásukat sem 1905-ben, sem a következő évben nem fogadta el a felsőbb egyházi hatóság.

1925-ben Ravasz László püspök meglátogatta a gyülekezetet, ennek a látogatásnak a tiszteletére az eddigi zsindelet helyett cseréppel fedték be a templomot.

1942-ben beszakadt a templom tetőzete a ráhullott hótól, majd 1945-ben a romba dőlt templom tégláit széthordták. 1950-ben az egyházközség Jászkarajenő fiókegyháza lett, majd 1968-tól ugyanennek társegyháza.

Az egyházközség 1993-ban hozta létre a Nehémiás Templomépítő Alapítványt, melynek segítségével kívánta felépíteni az új templomát.

A templomot 2000. augusztus 19-én szentelték fel.

A jubileumi év tiszteletére az Egyházközség a templomkertben fából faragott kettős emlékoszlopot állíttatott, melynek tervezője és kivitelezője Bodacz Tibor fafaragó művész.

Oktatás

Törtel oktatási intézményei:

- Szent István király Általános Iskola
Törtel, Szent István tér 2.

2011.évi települési adatok alapján:

- tantermek száma: 19
- iskolába járók száma: 342
- osztályok száma: 16
- pedagógusok száma: 36
- férőhely száma: 420

- Törteli Tulipán Óvoda
Törtel, Kossuth L. út 1-5

2011.évi települési adatok alapján:

- férőhely száma: 200
- jelenleg beíratottak száma: 170
- Óvodapedagógusok száma: 15

- Bölcsőde

A településen bölcsőde nem üzemel.

A középtávú elképzelések között szerepel bölcsőde csoport létrehozása az óvoda intézménnyel.

Kultúra, művelődés

Törtel kulturális, művelődési intézményei

- Déryné Művelődési Központ és Könyvtár
Könyvtár

Év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Könyvtárak száma	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Könyvtár egység száma	25400	25483	25712	25823	20024	20397	20261	20496	19559	19522
Beiratkozott olvasók száma	802	695	660	643	579	597	551	583	513	436

Művelődési Ház

A művelődési házban a közösségi művelődés keretében számos szakkör, klub, tanfolyam működik.

Az abonyi Bihari János Zeneiskola kihelyezett tagozata is itt kapott helyet.

A művelődési ház programjai között szerepelnek színházi, bábszínházi előadások, nóta és operett estek, író – olvasótalálkozók, irodalmi estek, bálók.

Helyet a házban a Nagycsaládos, a Vöröskereszt szervezetnek, az iskola, az óvoda, a Dél- Pest Megyei ÁFÉSZ különböző rendezvényeinek.

A helyi kábel TV központja is a Művelődési Központban üzemel.

A nagyobb községi ünnepélyek megtartására is biztosítja a helyet az intézmény nagyterme.

Egészségügy, szociális helyzet

- Háziiorvosi rendelők:
Törtel, Dózsa Gy. út 22.
Törtel, Kőrösi út 47.

A településen 2 fő házi orvos végzi a háziiorvosi teendőket.

- Gyermekorvosi rendelő
Törtel, Szent István út

Járóbeteg ellátást Cegléd egészségügyi intézményei látják el.

Fekvőbeteg intézeti ellátását a ceglédi és a szolnoki kórház látja el.

- Szent Margit Gyógyszertár

Sport

- Sportpálya, Törtel, Kőrösi út

A községi sporttelepen labdarúgó és tömegsport rendezvényeket tartanak. A sporttelepen rendezett sportpálya, szurkolói résszel és öltözővel van.

A sportoláshoz biztosítani kell:

- a megfelelő létesítményi feltételeket,
- törekedni kell az iskolai testnevelés fejlesztésére,
- támogatni kell a diáksport versenyek rendezését.

III.5. Település gazdasága

Napjainkra az mondható el, hogy a településen nem jellemző az ipari termelés, a vállalkozások inkább a mezőgazdaságban vannak képviseltetve, mintsem az iparban.

Nagyobb foglalkoztatók a településen:

- **Praktika Kft**
Székhely: Cegléd, Rákóczi út 43.
Telephely: Törtel, Nyilas dűlő 0277/11
Fő tevékenység: Gabona kis- és nagykereskedelem
Foglalkoztatottak száma: 19 fő

- **Dél – Pest Megyei Mezőgazdasági Zrt**
Székhely: Cegléd, Bede 57
Telephely: Törtel, Ságvári telep
Fő tevékenység: Állattenyésztés
Foglalkoztatottak száma: 32 fő

- **COOP Star Kereskedelmi Zrt**
Székhely: Jászberény, Ady E. út 22.
Telephely: Törtel, Kossuth L. út 2.
Fő tevékenység: kereskedelem
Foglalkoztatottak száma: 9 fő

- **Győrné Fejes Ágnes**
Székhely: Törtel, Ceglédi út 18/a
Telephely: Törtel, Rákóczi út 17.
Fő tevékenység: tésztafélék gyártása
Foglalkoztatottak száma: 5 fő

- **Surin Attila**
Székhely: Törtel, Jászkarajenői út 6.
Fő tevékenység: gumiszerelés, adás-vétel
Foglalkoztatottak száma: 3 fő

- **Rátóti László**
Székhely: Törtel, Kőrösi út
Telephely: Törtel, Újosztály dűlő 4.
Fő tevékenység: kereskedelem és vendéglátás
Foglalkoztatottak száma: 4 fő

Nyilvántartott gazdasági szervezetek száma:

167 adózó

Mezőgazdaság

Törtelen a régebben működő Tsz földterületei a privatizáció során felaprózódtak, és magántulajdonba kerültek.

Földhivatali terület kimutatás

Fekvés	Összes terület (ha)
Belterület	2158 ha
Külterület	2620 ha
Zártkert	237 ha
Összesen	5015 ha

Terület-kimutatás

Művelési ágak	Fekvések területe ha/m ²			összesen
	belterület	külterület	zártkert	
Szántó	7.0593	3687.4227	6.4030	3700.8850
Rét	1.1590	305.3752	2.2075	308.7417
Szőlő		3.6177	0.4281	4.0458
Kert		0.6708	18.1627	18.8335
Gyümölcsös		55.0908		55.0908
Legelő	1.7335	1428.5274	1.5058	1431.7667
Nádas		1.9704		1.9704
Erdő		2070.2799		2070.2799
Kivett	325.5071	495.5255	3.1050	824.1376
Halastó				
Fásított terület		0.5189		0.5189
Összesen	335.4589	8048.9993	31.8121	8416.2703

A külterületen jó néhány major, telephely és gazdasági központ található, ezek most már mind magántulajdonba kerültek.

A továbbiakban bemutatásra kerülnek a külterületi jelentősebb gazdálkodó majorok, tanyák, gazdasági központok, telephelyek:

1. Közép – Magyarországi Gazdák Szövetsége
Törtel, Nyilas dűlő (0407/18 hrsz)
Fő tevékenység: Gabona tárolás
2. Praktika Kft.
Törtel, Nyilas dűlő (0277/1 hrsz)
Fő tevékenység: Gabona kis-és nagykereskedelem
3. Dél – Pest Megyei Mezőgazdasági Zrt, Ságvári - telep
Törtel, Ságvári – telep
Fő tevékenység: Állattenyésztés (szarvasmarha)

4. Juhászat
Törtel, Nyilas dűlő (0271/5 hrsz)
Fő tevékenység: Állattenyésztés (juh)
5. Juhászat II.
Törtel, Nyilas dűlő (0322/3 hrsz)
Fő tevékenység: Állattenyésztés (juh)
6. Juhászat III.
Törtel, Nyilas dűlő (0364/2 hrsz)
Fő tevékenység: Állattenyésztés (juh)
7. Juhászat IV.
Törtel, Nyilas dűlő (0295/7 hrsz)
Fő tevékenység: Állattenyésztés (juh)
8. Szarvasmarha - telep.
Törtel, Nyilas dűlő (0291/2 hrsz)
Fő tevékenység: Állattenyésztés (szarvasmarha)

III.6. Közlekedési, műszaki és kommunális infrastruktúra

Törtel a főbb útvonalaktól távol helyezkedik el. Cegléddel, Kőröstetétlennel (ezen keresztül Szolnok és Vezseny felé) a 4609. jelű összekötő úttal, Abonnyal és Nagykörössel a 4611. jelű összekötő úttal van közúti összeköttetése.

Legjobban megközelíthető vasútállomása Cegléd. Északon Abonnyal, keleten Kőröstetétlennel, Jászkarajenővel, délen Kocsérral, Nagykörössel, Nyársapáttal, nyugaton Cegléddel határos.

A település közigazgatási területét nem érinti vasútvonal. A tömegközlekedést a helyközi autóbuszjáratok bonyolítják le.

A tényleges lakóterület egésze falusias jellegű, a település központjában ez keveredik intézményépületekkel.

Törtel intézmény - ellátottsága a megye falvainak átlaga körüli. Az alapellátást biztosító intézmények közül megtalálható a Polgármesteri Hivatal, postahivatal, a vízmű, háziorvosi szolgálat, gyógyszertár, óvoda, általános iskola, művelődési ház, könyvtár, takarékszövetkezet és kereskedelmi, vendéglátó egységek, piac.

Közép és felsőfokú intézményi ellátást Abony, Cegléd és Nagykörös városa biztosítja a településnek, továbbá a megyehatáron túlnyúlóan ellátást biztosít még Szolnok városa is.

A lakóterületen elhelyezkedő épületek beépítését tekintve jellemzően előkerttel épült, oldalhatáron álló. A lakóházak földszintesek, de van földszint + tetőtér építésű is.

Belterületen a lakásállomány a következőképpen alakult:

Lakásállomány, lakásépítés (forrás: TEIR)

Év	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lakásállomány		1839	1839	1840	1840	1849	1859	1862	1872	1877	1877
Épített lakások száma	13	0	0	4	0	10	12	8	12	7	3
Év folyamán megszünt lakások száma	0	8	0	3	0	1	2	5	2	2	3

Törtelen az 1997. évi LXXVIII., az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény 18.§ -a alapján az elmúlt időszakban az építéshatóság az ügynevezett illeszkedés elve alapján adta ki az építési engedélyt, mely alapján a kialakult karakterhez mind funkcióban, mind elrendezésben, mind külső építészeti jegyekben illeszkedő épület építhető a magasabbrendű törvényi előírások betartásával.

A község vízellátása a belterületen teljes körű, az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 90 – 95 %.

Törtel vízellátását a belterületen lévő települési vízműről biztosítják, melyet az Öko-Víz Kft üzemeltet.

A település belterületén a szennyvízcsatorna – hálózat 1999 -ben épült ki.

A településen összegyűjtött szennyvizet az 1. számú gépházon keresztül 2 db Flygt típusú szivattyú nyomott vezetéken juttatja el az abonyi szennyvíztisztító telepre.

A csatornahálózat vákuumos rendszerben üzemel, melyet 2 gépház lát el.

A hálózat üzemeltetője az ÖKOVÍZ Kft (Cegléd, Pesti út 65.)

Törtel az Abonyi gázátadó rendszer része.

A településre északkeleti irányból Abony felől PE 160 dimenziójú nagyközépnomású gázvezeték érkezik a Törtel, abonyi úti gáznyomás – szabályozó állomáshoz.

Gázvezeték hálózat hossza:

Elosztó vezetékek hossza összesen: 34,80 km

Leágazó vezetékek hossza összesen: 5,40 km

Összesen: 40,20 km

Az elosztóhálózat KPE P10-es és PE 80/G SDR 11 dimenziójú műanyagcsőből épült.

Törtel közigazgatási területén 22 kV légvezeték rendszer található.

Törtelen a kommunális hulladék gyűjtését és szállítását az ÖKOVÍZ Kft, Cegléd végzi, rendszeresített 120 literes edénnyel. Az edényzet ürítése hetente egyszer, szerdai napokon történik

A hulladék a Ceglédi Regionális hulladéklerakóba kerül.

Törtelen a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésre került. A település belterületén több helyen szelektív hulladékgyűjtő szigeteket alakítottak ki.

III.7. A település természeti környezete

A község a Duna-Tisza közti homokos hátság észak-keleti peremén helyezkedik el. A hátság innen kezd lejtteni a Zagyva medencéje – a Jászság – felé.

A település a Duna – Tisza közti síkon, az Eurázsiai sztyeppe nyugati határán tipikusan alföldi tájban található.

Átlagos tengerszint feletti magasság 95-100 m között van. Legmagasabb pontja 102 m, legalacsonyabb 93 m. Besnyő, Nyilas és Ludas határrészek felszíne egyenetlen, szélhordta homok háttakkal. Régi térképeken több halom neve olvasható. A határról készített legrégebb, 1780. körüli térképen jelzett halom nevek: Asszonyhalom, Nagyhalom, Látóhalom, Mankós halom, Czirle halom, Mákhalom, Erzsókhalom, Székhalom, Fekete halom, Mantova halom. Czakó halom.

Törtel a Tisza vízgyűjtő területének része. Jelentős folyó- vagy állóvíz nincs. A határt középen a nyugattól keletre folyó Gerje csatorna szeli át, délen Ludas felől a Körösi ér, északon Abony felé a Perje csatorna érinti. A határt szelvényben, hosszában behálózzák a belvizet levezető csatornák.

A talajadottságoknak megfelelően a tájat a homoki növénytakaságok jellemzik. A tájra jellemzőek az őshonos növények, a szikes, zsombékos, láprétes fátlan növénytakaságok.

A törteli határ egy része szántóföld. A szántók zöme mészen gazdag homoktalajok, de réti és szikes talajok is tarkítják, 2-10 aranykorona értékkel. A vetésszerkezet az elmúlt fél évszázadban átalakult. Jelenleg kukoricát, búzát, napraforgót, repcét termesztenek.

IV. SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - Kecskemét, Cegléd, Szolnok közelsége - Természeti, tájképi értékek - Jó közlekedésföldrajzi helyzet - Kedvező természeti adottságok - Működő állattartó telepek - Állattenyésztési hagyományok - Mezőgazdasághoz kapcsolódó működő vállalkozások - Kihasználatlan munkaerő piaci tartalék - Meglévő intézményhálózat - Mezőgazdasági termelés, szolgáltatás - Külterületi tanyagazdaságok - Csekély levegőszennyezés - Érintetlen állatvilág - Meglévő tanösvény - Értékes régészeti leletek - Meglévő, működő tanyaszínház - Fejlődő és korszerűsödő infrastruktúra - Meglévő, lefajtott termál kutak, szénsav kutak - Erős identitástudat - Hagyományokkal rendelkező színjátszás - Termásvíz kincs - Tervezett M8 autópálya települést érintő szakasza - Meglévő horgászto 	<ul style="list-style-type: none"> - gyenge tőkevonzó képesség - kis számú termelőüzem - foglalkoztatottak kis száma - munkahelyek hiánya - hiányos kereskedelmi ellátás - gyenge vállalkozói aktivitás - szolgáltató szektor részleges hiánya - magas munkanélküliség - alacsonyan képzett munkaerő - etnikai összetétel - romló közbiztonság - demográfiai összetétel - korlátozott szórakozási lehetőségek - helyi vállalkozók tőkehiánya - szociális és gazdasági problémák
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - Kulturális értékek felerősödése - Állattartás további fejlesztése, korszerűsítése - Táj, természeti környezetre alapozott idegenforgalmi fejlesztés - Állatvilág természetes környezetének megőrzése, bemutatása - Tanyai vendéglátás fejlesztése - Rekreációs, idegenforgalmi terület kialakítása - Horgászto fejlesztése - Termásvíz gazdasági hasznosítása - Gazdasági fejlesztések az M8 autópálya nyomvonalához közel - Környező nagyobb ipari üzemek beszállító vállalkozásainak letelepedése - településközpont fejlesztése - intézmények fejlesztése, integrálása - Millenáris park továbbfejlesztése - hagyományos kisipar „újraélesztése” - gazdasági terület fejlesztése - kisvállalkozások számára terület kialakítása - biogazdálkodás fejlesztése - bioenergia hasznosítás - gazdasági fejlesztés - Növekvő pályázati lehetőségek - Pályázati források turizmusfejlesztéshez (regionális, ágazati) - A hagyományteremtő turisztikai és gasztronómiai rendezvények - Kulturális, művészeti, színművészeti alkotótábor létrehozása - Tanyaszínház fejlesztése - együttműködés a közös célok megvalósításában - turisztikai centrum erősítése a térségben - kerékpáros és lovasturizmus megteremtése 	<ul style="list-style-type: none"> - Kiszámíthatatlan politikai, gazdasági, környezeti hatások - Világgazdasági válság elhúzódó hatása - A helyi mezőgazdaságot és állattenyésztést gyengíti az EU mezőgazdasági politikája - támogatási források beszűkülése - elvándorlás a települestről - születések számának visszaesése - nagyobb települések vásárló és munkaerő elszívása - Az esélyegyenlőség feltételei romlanak, és növekszik a társadalmilag leszakadó rétege aránya - Turisztikai fejlesztések elmaradása - Előregedő lakosság - Közlekedési infrastruktúra fejlesztés elhúzódik

V. Jövőkép

A településfejlesztési koncepció célja a települést érintő konkrét fejlesztési célok megfogalmazása, a település történelmi, földrajzi, kulturális, gazdasági adottságainak hasznosítása céljából.

A településfejlesztésnél figyelembe kell venni, és szem előtt kell tartani a fenntartható fejlődést, a meglévő adottságokra és lehetőségekre alapozó reális fejlesztéseket, a települési közösség érdekeit, a hosszú távú elképzeléseket, a települési természeti és épített értékek megtartását, megőrzését és hagyományörző hasznosítását, továbbá a társadalmi, gazdasági ökológiai hatásokat.

A jövőkép a táji természeti – társadalmi – gazdasági - történelmi adottságainak megfelelő minőségi fejlődést feltételez. Ennek megvalósulását elősegítendően figyelembe veszi a lehetséges erőforrások kihasználását, a jelenlegi kedvező elemek és körülmények megtartására.

V.1. A jövőkép elemei:

⇒ A település tekintetében:

A települési környezet megújulása, minőségi fejlődése. Cél a meglévő épített és természeti értékek megőrzése, a közterületek felújítása, az intézményhálózat korszerűsítése, településközpont rehabilitációja.

A település célkitűzése az intézményhálózat korszerűsítése és gazdaságos átalakítása, összevonása. Középtávú cél a településen a szociálpolitikai rendszerrel összefüggésben bölcsőde létesítése. A település központi részén egységes zöldfelületi rendszer kialakítása és fenntartása, a mélyfekvésű belterületi részen jóléti tó és park, játszótér kialakítása.

A meglévő intézményhálózat felújítása, korszerűsítése.

A belterületi kerékpárút és gyalogos közlekedési terület kialakítása.

A meglévő településképhez igazodva megvalósulnak mindazon elemek, melyek elengedhetetlenek a minőségi változáshoz.

⇒ Turizmus tekintetében:

A meglévő környezeti adottságokra, a régészeti leletekre, a termálvízre alapozott turisztikai fejlesztéssel sokszínű idegenforgalmi kínálat kialakítása. A természetvédelem elsődlegessége mellett, a természetbarát turizmus megteremtése.

A horgászturizmus népszerűsítése, a meglévő horgászto mellett újabb horgászto kialakítása.

Kerékpáros és lovasturizmus feltételeinek megteremtése.

A tanyai vendéglátás fejlesztése, a „kamra – túra” létrehozása, népszerűsítése, a falusi vendégasztal bővítése, továbbá szálláshellyel történő kiegészítése.

Öko- és agroturizmus feltételeinek megteremtése.

A meglévő tanösvény újabb állomásokkal történő bővítése.

A nagy hagyományokkal rendelkező színjátszás népszerűsítése, a tanyaszínház állandó működtetése.

Alkotótáborok, színművészeti táborok létrehozása. A tanyasi iskola korhú berendezése és iskolásoknak „tanyai – iskola” mozgalom szervezése.

A termálvízre alapozott fürdőhely kialakítása, továbbá szálláshelyek létesítése.

Régészeti bemutatópark létrehozása, az Árpádkori templomrom bemutatása, a meglévő kunhalmok helyi védelme és kerékpárutakkal történő összekapcsolása.

Tematikus túraútvonal létrehozása.

Hagyományteremtő fesztiválok, rendezvények további rendezvényekkel történő kiegészítése, ezek turisztikai marketingje.

A turisztikai kínálat színesebbé tétele a lovasturizmussal (pl.: lovagoltatás, lovasiskola), és a kerékpáros turizmus alapjainak megteremtésével.

A tanyai vendéglátás kiegészítése kézműves foglalkozásokkal, kismesterségek bemutatásával, népi gyermekjátékokkal és egyéb rendezvényekkel, melyek színesíthetik a turisztikai kínálatot.

Ugyancsak a turisztikai kínálatot növelheti helytörténeti állandó kiállítás, mely bemutatási lehetőséget biztosít a település régmúltjával kapcsolatos tárgyakkal.

A települési turizmust célszerű összekapcsolni a térségi turizmussal.

⇒ **Intézmények tekintetében:**

A legfontosabb célkitűzés a meglévő intézmények gazdaságos fenntartása, összevonása, korszerűsítése, akadálymentesítése.

Az óvoda épületeinek korszerűsítése.

Az óvoda és iskola tárgyi feltételeinek és eszközállományának fejlesztése.

Bölcsőde létesítése és működtetése.

A településen a meglévő kereskedelmi egységek mellett, új kereskedelmi – vendéglátó egységek, üzletek létesítése, kiskereskedelem fejlesztése, támogatása.

Lehetőség szerint részt kell venni a „Sport a kistelepüléseken program”-ban, melynek célja a vidék sportjának fejlesztése, esélyegyenlőség biztosítása az alacsony költségvetéssel gazdálkodó kistelepüléseken élőknek.

Integrált közösségi szolgáltató tér kialakítása, ahol helyet kaphatnának civilszervezetek, alkalmas lehet tanfolyamok, foglalkozások megtartására és e-pontként is működhet.

⇒ **Ipar tekintetében:**

A település célkitűzése a munkahelyteremtés támogatása, melynek mozgatórugója a gazdasági fejlesztés. A település bel- és külterületén több helyen kisebb és nagyobb vállalkozások számára gazdasági terület kijelölése, a meglévő vállalkozások fejlesztésének helybiztosítása mellett.

A csökkent munkaképességűeket foglalkoztató, rehabilitációs munkahelyek megteremtésének támogatása.

A külterületen megvalósuló M8 autópálya révén a település megközelíthetőségére és a környékbeli nagy ipari vállalkozásokra alapozott kiszolgáló gazdasági vállalkozások jöhetnek létre.

Az M8 autópálya csomópontjának közelében ipari és kereskedelmi szolgáltató gazdasági területek kijelölése letelepülő üzemek, vállalkozások számára. Az M8 autópálya csomópontja közelében logisztikai terület létrehozása.

A termálvíz-hő gazdasági hasznosítása, kiserőmű létesítése, a termálvíz melegházi növénytermesztésben történő hasznosítása.

A meglévő szénsavkútra alapozott szénsavüzem és ásványvíz palackozó létrehozása.

A meglévő mezőgazdasághoz kapcsolódó gazdasági területek bővítése, takarmánytárolás, raktározás céljából.
Vágópont létesítése.

⇒ **Mezőgazdaság-tárgazdálkodás tekintetében:**

A külterületen lévő mezőgazdasági szántó területeken települési hagyományoknak megfelelő szántóföldi növénykultúrák termesztése.

Előtérbe kerülnek a hagyományos termelési, gazdálkodási módok kihasználva a környezet adta lehetőségeket.

A gyógynövények gyűjtése, piaci előkészítése.

Kis- és középgazdálkodók szerepvállalása a mezőgazdasági termelésben.

A kis- és középgazdálkodók hagyományos állattartásának ösztönzése, továbbá a helyi termékfeldolgozás (hús- és sajt készítmények) feltételrendszerének megteremtése.

Cél az állattartó telepek további üzemeltetése, a nagyüzemi állattartás hagyományainak megtartása, az állattartás korszerű technológiával történő fejlesztése, valamint a meglévő biogazdálkodás továbbfejlesztése.

A mezőgazdasági terménytárolás feltételeinek biztosítása a település külterületén.

Az állattenyésztéshez kapcsolódó beruházások, kiszolgáló létesítmények építésének támogatása.

⇒ **Természetvédelem és környezetvédelem tekintetében:**

A fenntartható fejlődés figyelembevételével a település kiemelkedő természeti, táji kincseinek bemutatása azok hasznosítása.

A környezettudatos fejlesztések eredményeként a táji környezetre alapozott turizmus és idegenforgalom megerősödik.

⇒ **Infrastrukturális fejlesztés tekintetében:**

Törtel település szempontjából a legjelentősebb infrastrukturális változás az M8 autópálya – mely kiemelt kormányzati beruházás - megvalósítása.

Kerékpárúthálózat kül- és belterületi szakaszának kialakítása és turisztikai kerékpárút kijelölése.

A belterületen a gyalogos közlekedés területeinek fejlesztése.

A vízminőségjavító program révén a vízmű és vízhálózat korszerűsítése.

Belvízelvezetés, belvízrendezés megoldása.

A belterületi út- és járdahálózat felújítása, fejlesztése minőségi fejlődést eredményez. A külterületi főfeltáró utak rendszerének kijelölése a mezőgazdasági termelés miatt kulcsfontosságú.

A természetbarát turizmus megteremtése érdekében kerékpárút hálózat kiépítése.

VI. Településfejlesztési stratégiai program

VI.1. 1. Prioritás: gazdaságfejlesztés

Törtel település fő kitorési pontja a tervezett M8 autópálya megépülése és a település igazgatási területén tervezett csomópont révén a településen gazdasági vállalkozások jöhetnek létre, melyek a környékbeli nagy gyárak beszállítói lehetnek.

A gazdasági fejlesztésen belül logisztikai terület kijelölése, mely az autópálya közelségére alapozva raktározási elosztási funkciókat láthat el.

A meglévő termálvíz kincsre alapozva a termálhő hasznosítása, létesítendő kiserőművel, továbbá a termálhő fűtési hasznosítása melegházak és intézmények fűtése révén.

A szénsavkút környezetében szénsavgyár és ásványvíz palackozó üzem létesítése.

A meglévő vállalkozások számára a fejlődési lehetőség biztosítása célszerű.

A gazdaságfejlesztésen belül kiemelt fontosságú a hagyományokkal rendelkező és jelenleg is működő korszerű állattartó telepek további fejlesztése, a bioenergia felhasználásának megteremtésével. A külterületen korszerű vágópont létesítése. A mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó terménytároló, feldolgozó létesítmények korszerűsítése, építése.

A mezőgazdasági termőterületek hagyományos növényi kultúrái termesztésének megőrzése és a biogazdálkodás előtérbe helyezése.

Korszerű, megújuló- és jövőbeni energiaforrások hasznosításának lehetősége, napkollektor-park létesítése.

A belterületen a csökkent munkaképességűeket foglalkoztató vállalkozások lehetőséget adnának rehabilitációs munkahelyek létesítésére.

Az ipari, gazdasági területek kijelölése hatására, megélnkülő gazdasági tevékenység várható, amely mind a foglalkoztatás növelését, mind a település eltartó képességének növelését eredményezheti.

Elérendő fejlesztési célok, feladatok:

- ⇒ Külterületen a megvalósuló M8 autópálya csomópontja közelében ipari termelés, továbbá logisztika számára gazdasági terület kijelölése.
- ⇒ A külterületen a termálvízre alapozott termálhő- hasznosítás (melegház, erőmű stb.) megvalósítása.
- ⇒ A külterületen a szénsavkút közelében szénsavgyár és ásványvíz palackozó megvalósítása.
- ⇒ A belterületen kisebb vállalkozások, csökkent munkaképességűeket foglalkoztató üzemek, környezetbarát tevékenység számára terület biztosítása
- ⇒ A kül- és belterületen környezetét nem zavaró gazdasági célú tevékenységek számára terület kialakítása
- ⇒ Külterületen állattartó telepek építése, fejlesztése, vágópont kijelölése
- ⇒ Külterületen terménytárolás, mezőgazdasági termékfeldolgozás céljára terület kijelölése

2. prioritás: Turizmusfejlesztés

A tanyai vendéglátásra, a történelmi múltra, a természeti értékekre és a termálvízre alapozott turizmus fejlesztése és további turisztikai attrakciókkal történő bővítése.

Az országban szinte egyedülálló tanyai turizmus további fejlesztése, a tanyai vendéglátás szálláshellyel történő bővítése, a meglévő tanösvény újabb állomásokkal történő kiegészítése.

Ezen terület alkalmas lehet gyermekek számára természetbarát táborozóhely kialakítása, nomád tábor létrehozása, a tanyai életforma bemutatására.

A természeti környezet bemutatására alapozott tábor megteremtése.

Az egykori tanyasi iskola alkalmas lehet egy „tanyaiskola” mozgalom beindításának, mely a tanyai iskolát korhűen berendezi és ezen körülmények között tölthetnek napokat itt a gyerekek, akik az egykori tanyasi iskolai életet feleleveníthetik.

A turisztikai kínálatot tovább színesítheti a lovasturizmus feltételeinek megteremtése, lovaspálya kialakítása és a kerékpáros turizmus alapjainak megvalósítása.

Horgász- turizmus fejlesztése a meglévő horgásztóra alapozva, további horgásztavak létrehozásával.

A külterületen lévő tanyaszínház népszerűsítése és színdarabok előadása, színjátszó táborok szervezése.

Az érintetlen területekre, táji különlegességekre és természetközeli állapotú tájakra épülő ökoturizmus, természetjáró és kerékpáros turizmus megteremtése is hozzájárul a turisztikai kínálat színesítéséhez.

A külterületi számos régészeti leletre alapozva archeopark létrehozása, továbbá a románkori templom visszaépítése.

A kunhalmok helyi védelme az országos védelmen túl, továbbá kerékpáros túraútvonalon történő bemutatásuk.

A belterületen a településközpontban jóléti tó létrehozása a mélyenfekvő területen, továbbá a tó partján játszótér és gondozott sétány kialakítása.

A turizmusban rejlő kiaknázatlan lehetőségek, társadalmi-gazdasági felemelkedéshez vezetnek. A településen célszerű a sokrétű és változatos turisztikai kínálat miatt turisztikai koncepció kidolgozása, mely kapcsolódna a térségi turisztikai programhoz. A turisztikai termékek szervesen kapcsolódhatnak a térség idegenforgalmához, egyúttal építhetnének a közeli települések turisztikai kínálatára.

A különböző kulturális és hagyományteremtő rendezvények, rendezvénysorozatok összehangolása.

Elérendő fejlesztési célok, feladatok:

- ⇒ Ökoturizmus fejlesztése
- ⇒ Tanyai turizmus fejlesztése
- ⇒ Szálláshelyek kialakítása
- ⇒ Horgászturizmus fejlesztése
- ⇒ Lovasturizmus megteremtése, lovaspálya építése
- ⇒ Régészeti bemutatópark létrehozása
- ⇒ Árpádkori templomrom újjáépítése, bemutatása
- ⇒ Tematikus túraútvonal létrehozása, meglévő tanösvény bekapcsolása
- ⇒ Kerékpáros turizmus alapjainak megteremtése
- ⇒ Kunhalmok bemutatása
- ⇒ Új települési közpark, jóléti tó és játszótér kialakítása
- ⇒ Színjátszó hagyományok megőrzése, fejlesztése
- ⇒ Színjátszó tábor létrehozása

- ⇒ Tanyasi iskola mozgalom elindítása
- ⇒ Hagyományörző együttesek, csoportok szervezése, ehhez kapcsolódó rendezvények lebonyolítása.
- ⇒ Kiállítások, kulturális rendezvénysorozatok, ökörendezvények, továbbá gasztronómiai rendezvények szervezése.
- ⇒ Turisztikai marketing tevékenység
- ⇒ A természetbarát turizmus kiszolgáló létesítményeinek létrehozása.
- ⇒ A településről további ismertető anyag, honlap készítése, folyamatos frissítése

3. prioritás: Humán erőforrások fejlesztése

Törtel fejlődésének, az itt élő népesség jövőjének záloga az oktatás színvonalának emelése, a felnövekvő generáció iskolai végzettségi szintjének javítása.

Fontos cél az oktatás színvonalának emelésén túl a rászoruló, hátrányos helyzetű fiatalok továbbtanulásának támogatása, továbbá a tehetséggondozás feltételeinek megteremtése.

A jól képzett korszerű ismeretekkel rendelkező fiatalok nagyobb eséllyel kerülnek jó pozícióba a munkaerőpiacon.

A település fontos feladata helyben az oktatási intézmények tárgyi eszközeinek fejlesztése és eszközvásárlás.

Az óvoda épületének korszerűsítése, bölcsőde létrehozása.

Elérendő fejlesztési célok, feladatok:

- ⇒ Óvoda korszerűsítése
- ⇒ Iskola, óvoda tárgyi feltételeinek javítása
- ⇒ Tehetséggondozás, és hátrányos helyzetű fiatalok oktatásával kapcsolatos támogatás (ösztöndíj).
- ⇒ Nyelvi, informatikai és zenei képzés tárgyi és személyi feltételeinek erősítése.
- ⇒ Bölcsőde megvalósítása

4. prioritás: Lakóterület fejlesztése

A népességmegtartás és népességnövelés érdekében a belterületen a lakáshoz jutási támogatás feltételrendszerének kidolgozása, az eladó ingatlanok, továbbá a belterületen meglévő üres építési telkek révén.

- ⇒ Lakáshoz jutási támogatásrendszer kidolgozása
- ⇒ Belső tömbfeltárások lehetőségének megteremtése

5. prioritás: Infrastruktúra fejlesztése

A koncepció fontos elemei a közlekedéshálózat és közműrendszer fejlesztésére tett javaslatok. Ezek részben a regionális fejlesztések függvényei, részben a helyi erők mozgósításával megoldható helyi feladatok.

A fejlesztés elsődleges prioritása az M8 gyorsforgalmi út megvalósulása. A település külterületét kettészelő út lehajtó csomópontja a Köröstetétleni úthoz közel valósul meg, mely környezetében gazdaságfejlesztést indukálhat. Az autópálya megvalósulásával a közlekedési lehetőségek teljesen megváltoznak.

A külterületi fődűlőút rendszer kijelölése, továbbá az autópálya mellett a külterületi feltáróutak kijelölése.

Az ivóvízminőségjavító programban történő részvétellel a településen az ivóvíz minősége lényegesen javul.

A település belterületén kerékpárút hálózat kialakítása, gyalogos közlekedési területek létrehozása valamint az intézményekhez kapcsolódva új, közterületi parkolóhelyek kialakítása.

A település lakóútjainak és járdáinak felújítása is fontos célja a településnek.

A turisztikai fejlesztéshez is kapcsolódóan kerékpárút kiépítése.

Elérendő célok, feladatok:

- ⇒ M8 gyorsforgalmi út megépítése
- ⇒ Ivóvízminőség javító programban való részvétel
- ⇒ Külterületi fődűlőút hálózat megvalósítása
- ⇒ Utak, járdák felújítása
- ⇒ Belterületi járdák építése
- ⇒ Gyűjtőútrendszer fejlesztése
- ⇒ Parkolók kialakítása
- ⇒ Kerékpárút építése

6. prioritás: A települési környezet értéknövelése

A település fontos feladata a település értékeinek megőrzése, értékőrző felújítása.

Az egyedileg megjelenő intézményeknél, lakóházaknál kiemelt figyelmet érdemel, hogy a védettség egyszerre jelentse a fennmaradás lehetőségét, és egyben a korszerűsítés, továbbépítés lehetőségét is, ezért fontos, hogy az önkormányzat rendeletet alkosson a helyi épített és természeti értékek védelmére.

A történetiséghez méltó védelmet biztosítani az emlékhelyeknek.

A teljes közigazgatási területre kiterjedő művi és természeti értékvizsgálatra alapozva, egyben támogatási rendszer kidolgozásával segíteni kell az értékek fennmaradását, megtartását.

A helyi értékvédelmi rendelet célja, hogy biztosítsa a település területén a kulturális örökség-, táji, természeti, építészeti, történelmi, képzőművészeti, iparművészeti, ipartörténeti, régészeti értékeinek megőrzését, hosszú távú fennmaradását, ennek érdekében korlátozásokat vezessen be és közforrásokon alapuló támogatást biztosítson.

A rendelet keretein belül meg kell teremteni egy pályázati feltételek alapján működő támogatási rendszert, mely ösztönözné a települési értékek megőrzését és melynek forrását – az önkormányzat forrásainak függvényében – az éves költségvetés tartalmazná.

Kiemelendő cél a településközpont szebbé, esztétikusabbá tétele.

A település prognosztizált fejlődéséhez elengedhetetlenül fontos a hagyományos értékeket megtartó, ugyanakkor korszerű településközpont tervezése.

A jövőkép elengedhetetlen része egy rendezett településközpont.

A települési környezet értéknövelésébe a belterületi zöldfelületi rendszer kialakítása, új közpark és jóléti tó létrehozása és a közterületek, közparkok használatának szabályozása is belefoglaltatik.

A településközpont megújításánál az összehangolt felújításra, központformálásra kell törekedni.

Elérendő célok, feladatok:

- ⇒ Helyi értékvédelmi vizsgálat
- ⇒ Helyi értékvédelmi rendelet megalkotása
- ⇒ Értékvédelmi támogatási keret létrehozása
- ⇒ Régészeti területek védelme
- ⇒ Kunhalmok védelme
- ⇒ Településközpont vonzóvá tétele
- ⇒ Településkép formálása építészeti térformálás és zöldterületi térkapcsolat eszközeivel
- ⇒ Zöldterületek megújítása
- ⇒ Új közpark, jóléti tó és játszótér létesítése
- ⇒ Egységes zöldfelületi rendszer létrehozása

7. Prioritás: Mezőgazdaság, tájgazdálkodás, természetvédelem, környezetvédelem

Az európai uniós elvárásoknak megfelelően a külterületen szorgalmazni kell a biogazdálkodást, a fenntartható gazdálkodás keretén belül.

A külterületi kis- és közepes mezőgazdasági gazdálkodók összehangolt gazdálkodása a talaj termőképességének legoptimálisabb használata érdekében.

A nagyüzemi állattartás korszerű, EU előírásoknak megfelelő technológiai fejlesztése elérendő cél.

Szorgalmazni kell a meglévő állattartó telepek fenntartását, megőrzését, korszerűsítését, bővítését, új állattartó telep létesítését.

Előtérbe kell helyezni a bioenergia felhasználást.

Elsődleges szempont a rendelkezésre álló táji-természeti értékekkel való célszerű gazdálkodást.

A koncepció célja a környezeti-ökológiai egyensúly arányos biztosítása a területfejlesztéssel.

Kiemelten kell kezelni a természeti és természetközeli területek élővilágának (növény és állatvilág) fennmaradását. A természeti, táji értékek megőrzését és idegenforgalmi turisztikai hasznosításukat előtérbe kell helyezni. Különös figyelemmel kell lenni a település már meglévő, kihasználatlan értékeire, területi adottságaira.

A hagyományokkal bíró kertgazdálkodást támogatni, a szőlő- és gyümölcsstermesztést visszaállítani.

Elérendő célok, feladatok:

- ⇒ A hagyományokkal rendelkező mezőgazdasági termelés további fenntartása
- ⇒ Fenntartható fejlődés megteremtése
- ⇒ Mezőgazdasági terménytárolás és feldolgozás lehetőségének megteremtése
- ⇒ Állattartó telepek előírásoknak megfelelő felújítása, újabb állattartó telepek létesítése
- ⇒ A biogazdálkodás szorgalmazása
- ⇒ A külterület összehangolt művelése, vetésszerkezetének optimalizálása
- ⇒ A természeti, természetközeli állapot fenntartása, az értékek megőrzése
- ⇒ Külterületi feltáróúthálózat kialakítása (dűlőutak burkolása)
- ⇒ Helyi természeti értékek védelméről szóló önkormányzati rendelet megalkotása.
- ⇒ Fasorok telepítése, utak és utcák fásítása
- ⇒ Meglévő erdőterületek fenntartása, bővítése
- ⇒ Kertgazdálkodási tevékenységet ösztönözni, támogatni

VII. Operatív program

A helyszíni vizsgálatok, a település döntéshozóival, civil szervezetekkel, gazdasági szereplőivel, lakossággal folytatott egyeztetések alapján kerültek megfogalmazásra a település legsürgősebb megoldásra váró problémái:

- ⇒ **Gazdaság területén:** Gazdasági és logisztikai területek kijelölése a külterületen.
Környezetét nem zavaró gazdasági tevékenység számára terület kijelölése
- ⇒ **Turizmus:** Turisztikai célú fejlesztés, újabb turisztikai attrakciók létesítése.
Tanyai turizmus feltételrendszerének javítása, szálláshelyek létrehozása. A horgász- és kerékpárosturizmus fejlesztése
- ⇒ **Oktatás:** Intézmények felújítása és eszközállományának fejlesztése
- ⇒ **Mezőgazdaság:** A hagyományos szántóföldi növénytermesztés fenntartása
biogazdálkodás szorgalmazása. A nagyüzemi állattartás további fejlesztése. Kertgazdálkodás visszaállítása. Erdőgazdálkodás fenntartása.
- ⇒ **Települési és térségi infrastruktúra:** M8 autópálya megvalósítása.
Turisztikai kerékpárút építése. Belterületi utak burkolása, felújítása, elkerülő út megépítése, járdák létesítése. vízminőség javítás.
- ⇒ **Művi épített környezet, régészet, településszerkezet:** helyi értékvédelmi javaslat alapján, értékvédelmi rendelet megalkotása.
- ⇒ **Településközpont:** Településközpont környezetrendezése, díszburkolat, új közpark kialakítása, településközpont fejlesztés.
A központban egységes zöldfelületi rendszer létrehozása, játszótér kialakítása.
- ⇒ **Lakóterületek:** Rendezett utcakép beépített ingatlanokkal.
- ⇒ **Természet- és környezetvédelem:** A természeti, természetközeli állapot fenntartása, az értékek megőrzése és azzal való ésszerű gazdálkodás.